

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญและความเป็นมาของปัญหา

ปัจจุบันประเทศไทยกำลังเร่งผลิตแพทย์ให้มากขึ้นแต่ละปี เพื่อให้ได้ปริมาณที่เหมาะสมกับจำนวนประชากรที่เกิดการเจ็บป่วย โดยให้แพทย์ที่สำเร็จการศึกษามีคุณภาพและมีประสิทธิภาพที่เหมาะสม และสอดคล้องกับแผนพัฒนาสาธารณสุขแห่งชาติ ดังนั้นหน้าที่และบทบาทของสถาบันการศึกษาที่ผลิตแพทย์ คือ จะต้องผลิตบุคลากรทางการแพทย์หลายระดับด้วยกัน ตลอดจนศึกษาค้นคว้าวิจัย เพื่อเพิ่มพูนความรู้ และให้การบริการทั้งทางวิชาการและการบริการทางการแพทย์ โดยมีครูแพทย์ทำหน้าที่และรับผิดชอบ ครูแพทย์จะต้องเป็นผู้รู้ และสามารถถ่ายทอดความรู้ที่จะฝึกอบรมผู้อื่นได้เหมาะสม (ภูเก็ต วาจานนท์ 2522:262)

การเพิ่มจำนวนการผลิตแพทย์ให้มากขึ้น จำเป็นต้องเพิ่มภาระงานให้แก่ครูแพทย์ในด้านการสอน ซึ่งขณะนี้จำนวนผู้สอนมีอยู่จำกัด และงานด้านบริการทางการแพทย์มีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้นอีกทั้งครูแพทย์ยังต้องทำหน้าที่ในการวิจัยอีกด้วย การสอนวิชาทางแพทยศาสตร์ มีส่วนที่เป็นการสอนด้านหัตถการมากมาย นักศึกษาแพทย์ทุกคนจะต้องปฏิบัติได้ด้วยตนเองตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตร การจัดการเรียนการสอนในส่วนนี้ จึงออกมาในรูปแบบของการเรียนทักษะ ซึ่งนักศึกษาจะเรียนจากการสาธิตทักษะต่าง ๆ และฝึกปฏิบัติทักษะนั้นจนเกิดความชำนาญ และเนื่องจากการจัดการเรียนการสอนวิชาทางคลินิก ส่วนใหญ่จำเป็นต้องแบ่งกลุ่มผู้เรียนเป็นกลุ่มย่อย หมุนเวียนไปเรียนตามภาควิชาต่าง ๆ ผู้สอนแต่ละภาควิชาจึงต้องทำการสาธิตทักษะนั้นซ้ำใน เรื่อง เดิมปีละหลายครั้ง เท่ากับจำนวนกลุ่มของนักศึกษาแพทย์ ซึ่งผู้สอนจะประสบปัญหาที่ว่าทักษะบางอย่างไม่สามารถจัดหาตัวอย่างผู้ป่วย ให้นักศึกษาแพทย์เรียนโดยวิธีการสาธิตจากของจริงได้ครบทุกกลุ่ม ซึ่งจะเป็นผลทำให้นักศึกษาแพทย์ได้รับความรู้และความชำนาญไม่เท่ากันและอีกประการหนึ่งการสาธิตกับของจริงเมื่อทำขั้นตอนต่าง ๆ ไปแล้ว บางกรณีไม่สามารถจะย้อนกลับไป สาธิตขั้นตอนเดิมนั้นได้ เพราะการรักษาเสร็จสิ้นลง เช่น การทำผ่าตัด การเย็บแผล การทำแผล ฯลฯ เป็นต้น

อาทร ฆนเห็นชอบ (2523:10) ได้กล่าวไว้ว่า "สื่อการศึกษาเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดและเผยแพร่ความคิด ความรู้ ศิลปวิทยา เทคโนโลยี ความชำนาญ วัฒนธรรม และความเชื่อถือ จากอาจารย์ จากผู้ทรงคุณวุฒิ จากผู้ชำนาญการไปยังนักศึกษา และประชาชน การใช้สื่อการศึกษาที่เหมาะสมและกว้างขวางอย่างมีประสิทธิภาพ จะช่วยให้สามารถขยายการศึกษาในด้านต่าง ๆ ให้ทั่วถึงและสำเร็จตามวัตถุประสงค์ได้รวดเร็วยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการแพทย์และสาธารณสุข ซึ่งต้องการใช้สื่อการศึกษาทั้งในด้านการให้บริการทางวิชาการแก่นักศึกษาและเจ้าหน้าที่ระดับต่าง ๆ "

การศึกษาในวิชาแพทยศาสตร์จะเน้นให้ผู้เรียนได้ฝึกทำหัตถการต่าง ๆ โดยทั่วไปจะจัดสอนในรูปแบบการสอนสาธิต เพราะการสอนแบบสาธิตเป็นการนำของจริงหรือสภาพการณ์จำลองมาแสดงเพื่อเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากประสาทสัมผัสทั้ง 5 และการที่จะปรับปรุงการศึกษาให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้นโดยทั่วไปจะขึ้นอยู่กับนวัตกรรมในวิธีการและเทคนิคการสอน การนำสื่อการสอนมาประยุกต์ใช้ในการศึกษาจะเป็นการช่วยให้การสื่อความหมายมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และสามารถแก้ปัญหาทางการศึกษาด้านต่าง ๆ (เฉลิม วราวิทย์ และบุญนาท ลายสนิท เสรีกุล 2526:175)

การเลือกสื่อการสอนเป็นสิ่งจำเป็นและมีส่วนสำคัญต่อการสอนอย่างยิ่งเพราะผลสัมฤทธิ์ของการสอนขึ้นอยู่กับการออกแบบสภาพการเรียนรู้และการวางแผนการสอนที่ดีโดยมีการเลือกใช้สื่อที่เหมาะสม สุจินต์ อึ้งถาวร และเสรี ร่วมสุข (2526:264) ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างผลตอบสนองของสื่อการสอนชนิดต่าง ๆ ต่อวัตถุประสงค์การเรียนรู้ทางด้านทักษะว่า "สื่อการสอนประเภทภาพ 3 มิติ จะเป็นสื่อที่เหมาะสมใช้ได้ผลดีมาก และรองลงมาคือ สื่อประเภทเสียง-ภาพเคลื่อนไหว สำหรับสื่อประเภทภาพนิ่ง จะใช้ได้ผลน้อยมากในการสอนทักษะ"

ในวงการศึกษานี้ได้มีการนำเทปบันทึกภาพ ซึ่งจัดว่าเป็นสื่อการสอนประเภทเสียง-ภาพเคลื่อนไหว เข้ามาใช้ในการเรียนการสอนอย่างแพร่หลาย จนเป็นที่กล่าวกันว่า เทปบันทึกภาพทำให้เกิดมิติใหม่ในวงการศึกษานี้ เพราะทำให้ผู้เรียนได้เห็นการเคลื่อนไหวประกอบเสียงและเห็นภาพที่เหมือนสภาพการณ์จริงที่สุด นอกจากนี้ยังสามารถนำมาฉายซ้ำให้ผู้เรียนดูได้หลายครั้งตามต้องการและทุกโอกาส ช่วยลดอัตราการใช้สื่อจากของจริงได้มาก และประหยัดเวลาให้ผู้สอนด้วย

ในการจัดการเรียนการสอน ผู้สอนนอกจากจะเป็นผู้กำหนดเนื้อหา และ เลือกใช้สื่อการสอนที่เหมาะสมแล้ว ผู้สอนจำเป็นต้องวางแผนเป็นขั้นตอนโดยการวิเคราะห์งาน (task analysis) อย่างมีระบบ พิณัย มะโนทัย (2526:81) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการวิเคราะห์งานไว้ว่า "ในการวางแผนการสอนจำเป็นต้องมีการวิเคราะห์งานเพื่อศึกษาว่าในทักษะต่าง ๆ นั้นจะต้องมีความสามารถย่อย ๆ หรือขั้นตอนย่อย ๆ อะไรบ้าง เพื่อจัดเรียงลำดับให้เป็นขั้นตอนและจัดการสอนให้เป็นไปตามขั้นตอน เมื่อผู้เรียนบรรลุขั้นตอนต่าง ๆ ทีละขั้นตอนแล้ว สุดท้ายจะสามารถทำทักษะนั้น ๆ ได้ การวิเคราะห์งานนี้จะทำให้ผู้สอนมีความสะดวกในการจัดการเรียนการสอนและการประเมินผลได้อย่างเป็นขั้นตอน" การจัดการสอนดังกล่าวนี้ผู้สอนจำเป็นต้องคำนึงถึงการเลือกรูปแบบวิธีการสอนด้วยว่าจะสอนอย่างไร ผู้เรียนจึงจะเกิดความรู้ ความเข้าใจ ในทักษะนั้นได้ดีกว่ากัน

✓ คอนคลิน (Conklin 1973:166) ได้กล่าวถึงรูปแบบวิธีการสอน 2 แบบ คือ การสอนทักษะแบบรวม เป็นการสอนทักษะโดยสาธิตขั้นตอนต่าง ๆ ต่อเนื่องกันไปจนครบทุกขั้นตอนก่อนจึงให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติตามและการสอนอีกแบบหนึ่ง คือ การสอนทักษะแบบแยก เป็นการสอนทักษะโดยสาธิตขั้นตอนต่าง ๆ ให้ผู้เรียนดูทีละขั้นตอนแล้วให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติตามไปทีละขั้นตอนจนครบทุกขั้นตอน คอนคลิน มีความเห็นว่า ผู้เรียนที่เรียนโดยวิธีการสาธิตทักษะแบบรวมจะต้องใช้ความสามารถในการลำดับเหตุการณ์ แล้วนำมารวบรวมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันโดยอาศัยความเข้าใจ ความคิดสร้างสรรค์ และอาศัยจินตนาการมากกว่าผู้เรียนโดยวิธีการสาธิตทักษะแบบแยก

รูปแบบวิธีการสอน 2 วิธีดังกล่าวนี้ ผู้สอนจะมีการวางแผนและวิเคราะห์งานที่เหมือนกัน จะต่างกันที่วิธีการสอนและการฝึกปฏิบัติ ซึ่งความสามารถของผู้เรียนที่เกิดจากวิธีการสอน 2 แบบนี้จะแตกต่างกันหรือไม่ในนักศึกษาแพทย์นั้น เป็นเรื่องที่น่าจะได้ทำการศึกษาต่อไป

ด้วยเหตุที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงทำการศึกษาวิจัยในการสอนทักษะแก่นักศึกษาแพทย์ โดยใช้รูปแบบการสาธิตทักษะ 2 แบบ คือ การสาธิตทักษะแบบรวม และการสาธิตทักษะแบบแยก ผู้วิจัยได้เลือกศึกษาการสอนทักษะทางวิชาแพทย์ เรื่องการพันกระชับไหล่ ซึ่งเป็นทักษะอย่างหนึ่งที่บรรจุไว้ในหลักสูตรแพทยศาสตรบัณฑิต และภาควิชาศัลยศาสตร์ออร์โธปิดิกส์และกายภาพบำบัด คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล เป็นผู้จัดการเรียนการสอน

การพันกระชับไหล่ใช้สำหรับรักษาผู้ป่วยที่ได้รับบาดเจ็บบริเวณข้อไหล่ เช่น ข้อไหล่หลุดหรือเคลื่อน กระดูกต้นแขนส่วนคอหัก เอ็นยึดข้อไหล่ฉีกขาด กระดูกโหลปาร้าหัก เอ็นกล้ามเนื้อข้อขาด และใช้รักษาหลังการผ่าตัดผู้ป่วยบริเวณข้อไหล่ในบางกรณี การพันกระชับไหล่มีความมุ่งหมายไม่ทำให้ผู้ป่วยขยับ กางหรือหมุนแขน เป็นการกระชับข้อไหล่ให้อยู่หนึ่งในระยะรักษา ดังนั้นทักษะดังกล่าวนี้ นักศึกษาแพทย์ที่เรียนจะมีโอกาสใช้มากในการรักษาผู้ป่วย และเป็นทักษะที่มีขั้นตอนที่ไม่ซับซ้อนมากนัก สามารถทำการประเมินผลได้โดยการสังเกตได้อย่างชัดเจน อีกทั้งการสาธิตและฝึกทักษะใช้เวลาไม่นาน

สื่อการศึกษาที่เลือกใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ เทปบันทึกภาพ ซึ่งเทปบันทึกภาพได้มีการนำมาใช้ประกอบการเรียนการสอน ในวิชาแพทยศาสตร์หัตถการเมื่อไม่นานมานี้ และทักษะพันกระชับไหล่มี ภาควิชาศัลยศาสตร์ออร์โธปิดิกส์และกายภาพบำบัด คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล จะต้องจัดการเรียนการสอนปีละ 8 ครั้ง ตามจำนวนกลุ่มนักศึกษาแพทย์ชั้นปีที่ 5 ซึ่งหมุนเวียนกันไปประจำที่ภาควิชาดังกล่าว และที่ภาควิชานี้จึงได้ใช้สื่อการสอนประเภท เทปบันทึกภาพ เข้ามาช่วยในการสอน เพื่อเป็นการนำวิธีการสอนใหม่เข้ามาใช้ ลดภาระแก่ผู้สอนและทำให้ผู้เรียนได้รับการสอนในเนื้อหาและวิธีการอย่างเดียวกันตลอดทั้งปี และเนื่องจากยังมีผู้สอนบางกลุ่มมีความเข้าใจว่าการนำเทปบันทึกภาพมาใช้ในการสอนทักษะจะไม่ได้ผลดีเมื่อเปรียบเทียบกับ การสอนโดยครู

ดังนั้น ผลที่ได้จากการศึกษาวิจัยเรื่องนี้อาจนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาวิธีการจัดการเรียนการสอนแพทยศาสตร์หัตถการอื่น ๆ ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และเป็นการส่งเสริมการใช้สื่อการสอนประเภท เทปบันทึกภาพให้เป็นที่ยอมรับแก่ผู้สอนทั่วไป อีกทั้งจะเป็นการสนับสนุนให้มีการนำมาใช้อย่างกว้างขวางให้เกิดประโยชน์ทางการศึกษามากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษา เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การฝึกฝนกระชับไหล่ของนักศึกษาแพทย์ระหว่าง
วิธีการสาธิตแบบรวม กับวิธีการสาธิตแบบแยกโดยการเรียนจากเทปบันทึกภาพ

สมมติฐานในการวิจัย

ผลสัมฤทธิ์ทางการฝึกฝนกระชับไหล่ของนักศึกษาแพทย์ในกลุ่มที่เรียนโดยวิธีการสาธิต
แบบแยกดีกว่ากลุ่มที่เรียนโดยวิธีการสาธิตแบบรวม

ข้อตกลงเบื้องต้น

กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยนี้เป็นนักศึกษาแพทย์ชั้นปีที่ 5 ปีการศึกษา
2526-2527 ของคณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล ที่ยังไม่เคยผ่านการเรียน
ทักษะพื้นฐานกระชับไหล่มาก่อน ถือว่ากลุ่มตัวอย่างนี้ยังไม่มีความสามารถในการทำทักษะพื้นฐานกระชับไหล่

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

1. ทักษะ หมายถึง ความสามารถของผู้เรียนในการใช้กล้ามเนื้อของอวัยวะต่าง ๆ ของร่างกายแสดงพฤติกรรมอันเป็นผลเนื่องมาจากการเรียนรู้ เช่น การเขียนหนังสือ การพูด การเดิน ฯลฯ และในทางแพทยศาสตร์การเรียนรู้ทักษะ ได้แก่ การเข้าเฝือก การผ่าตัด การพันผ้าพันแผล การเจาะน้ำจากปอด การตรวจร่างกายผู้ป่วย เป็นต้น
2. การฝึกฝนกระชับไหล่ หมายถึง การใช้ผ้าแถบที่มีความยาวพันกระชับข้อไหล่ โดยให้แนบติดกับลำตัว สำหรับการรักษาพยาบาลการบาดเจ็บที่ข้อไหล่และบริเวณใกล้เคียงเพื่อทำให้แขนและสะบักไหล่ข้างนั้นอยู่นิ่งในระยะหนึ่ง
3. การสาธิตแบบรวม หมายถึง การสาธิตทักษะให้ผู้เรียนดูไปด้วยทั้งหมดทุกขั้นตอน แล้วหลังจากนั้นจึงให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติทุกขั้นตอนด้วยตนเอง
4. การสาธิตแบบแยก หมายถึง การสาธิตทักษะให้ผู้เรียนดูทีละขั้นตอนแล้วให้ผู้เรียนปฏิบัติตามทีละขั้นตอนจนจบทุกขั้นตอน หลังจากนั้นให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติทำด้วยตนเองทุกขั้นตอน

5. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทักษะวิชาการพื้นฐานระดับโทล์ หมายถึง ผลการเรียนของนักศึกษาแพทย์ หลังจากได้รับการสอนทักษะการพื้นฐานระดับโทล์โดยการเรียนจาก เทปบันทึกภาพ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัยนี้

1. เพื่อทราบแนวทางในการเลือกรูปแบบวิธีการสอนหัตถการแก่นักศึกษาแพทย์ที่เหมาะสม ซึ่งอาจนำมาประยุกต์และปรับปรุงการสอนหัตถการทางแพทยศาสตร์อื่น ๆ ให้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น
2. เพื่อเป็นการนำสื่อการสอนประเภท เทปบันทึกภาพ เข้ามาใช้ในวงการแพทยศาสตร์ได้อย่างเหมาะสม และมีความน่าเชื่อถือในหลักการมากยิ่งขึ้น
3. เพื่อให้ผู้สอนเห็นประโยชน์ และความสำคัญของ เทปบันทึกภาพ และสนับสนุนให้มีการนำสื่อประเภทนี้มาใช้ในการเรียนการสอนอย่างแพร่หลาย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย